

HADTÁPKIKÉPZÉS

PAJZS-82 gyakorlat hadtápbiztosítása

Kapus Gyula vezérőrnagy és Papp József őrnagy

A Bolgár Népköztársaság (BNK) területén 1982. év szeptember 23 – október 1-ig lefolytatott koalíciós állományú hadászati-hadművelti parancsnoki és törzsvezetési gyakorlat, az MN programja szerint is az egyik legjelentősebb feladat volt az elmúlt évben.

A VSZ tagállamai hadseregeinek a Balkán ezen hadászatiilag fontos térségében és irányában végrehajtott közös gyakorlata, politikai jelentőségén túl, egyben újabb nagy lehetőség volt a szövetséges csapatok és törzseik közötti együttműködés, a hadászati-hadművelti és harcászati elvek gyakorlatban történő alkalmazási készségének fejlesztésére.

A részt vevő törzsek és csapatok hadtápszervei magas színvonalon, zökkenőmentesen biztosították a gyakorlat célkitűzései teljesítését. Jól hasznosították a korábbi koalíciós, más szövetséges ország területén végrehajtott gyakorlatok tényleges hadtápbiztosításában szerzett tapasztalataikat, nagy hozzáértéssel használták ki a korszerűsödő szaktechnikai eszközök lehetőségeit, tovább mélyítették a szövetséges hadseregek hadtápbiztosítói szervei, valamint azok vezetői közötti együttműködést.

A PAJZS-82 gyakorlat a Magyar Néphadsereg kijelölt csapatainak hadtápszervei részére minden korábbinál bonyolultabb feladatot jelentett.

Lényegében a hazától több mint 1500 km-re távol, három baráti ország területén áthaladva, közel 1,5 hónapos időtartamban volt szükséges a HDS PK és operatív csoportja (GYAK VEZ) egy ho., egy c. törzs, valamint egy megerősített BMP zászlóalj és más ezredközvetlenek gyakorlata magas színvonalú hadtápbiztosítását biztosítani.

A gyakorlat értékelése már minden szinten megtörtént. Mint a csapatok, úgy a hadtáptörzsek és alegységek is nagy hozzáértéssel, magas színvonalon teljesítették feladataikat. A hadtápellátás ilyen elismerésre méltó színvonalú végrehajtásához nagymértékben hozzájárult az, hogy az MN felső vezetése, az MNHF elvtárs, valamint a Bolgár elvtársak mindent megtettek a feltételek lehető legjobb biztosítása érdekében.

A gyakorlat hadtápbiztosításának feladatait alapvetően öt nagyobb periódusra lehet felosztani, *úgy mint*:

1. A tervezés – szervezés időszaka.
2. A tábor előkészítése, a csapatok kiszállítása a gyakorlat színhelyére.
3. A táborozás, bemutató és a parancsnoki- törzsvezetési gyakorlat végrehajtása.

4. A díszszemlére történő átdiszlókálás, a díszszemle tábor ellátása.

5. A csapatok hazaszállítása, a tábor felszámolása, az eredeti helyzet visszaállítása.

A PAJZS-82 gyakorlat hadtápbiztosításának tervezése, szervezése a takarékoság messzemenő érvényesítése mellett, a részt vevő csapatok felkészítésével egy időben, a HM vezetőszervek és a HDS törzs párhuzamosan végzett tervező-szervező munkájával már 1982. év május hónapjában kezdetét vette, s ebbe a tevékenységbe a következő hónapban már a rész vevő gl. ho. törzse is bevonásra került.

A hadtápbiztosítás tervezése és megszervezése során eltekintettük, hogy:

– a korábbi hasonló gyakorlatokon szerzett „rutint” nem lehet sablonként alkalmazni;

– a behatárolt harcérték és szállítási keretek a lehető legnagyobb határfokkal kerüljenek kihasználásra;

– a BNH hadtápszervei által felajánlott eszközök és szolgáltatások igénybevételéért megszabott térítési árszínvonal lehetőleg alacsonyabb legyen, mint a saját erővel történő megoldások költségkihatása;

– a kiszállításra kerülő hadtápanyagok és technika, valamint a csapatok és törzsek tábora méltóképpen képviselje az e téren végbement jelentős fejlődést;

– HM szervek és a HDS PK által megszabott követelmények a fokozott ráhatás és helyszíni ellenőrzés segítségével maradéktalanul végrehajtást nyerjenek.

I.

A tervezés – szervezés időszaka

Részleteiben elemezve a végzett munkát, a gyakorlat hadtápbiztosításának tervezése, szervezése idején egy *sor olyan sajátossággal kellett számolni*, amelyek a hasonló gyakorlatok során eddig nem, vagy csak részben jelentkeztek.

Első helyen kell említeni a csapatok, a technika és az anyagi eszközök gyakorlat színhelyére történő kombinált kiszállítási módját, ezen belül is kiemelve a vasúti szállítás bonyolult, többszöri átrakással és tengeri kompolással történő végrehajtását. Nem kevésbé volt körülményes a tábor előkészítő részleg anyagainak dunai uszályokon, majd vasúton történt oda- és visszaszállítása sem.

A csapatok hadtápbiztosítását nagyban befolyásolta, hogy azok a gyakorlat körzetében kijelölt erdőrészben táborszerűen kerültek elhelyezésre, s csak a gyakorlat dinamikája idején bontakoztak szét innen a közeli területen harcrendbe. Ugyancsak figyelembe kellett venni, hogy a részt vevők létszáma előre meghatározásra került, így a hadtáppállomány összeállítása során a hazai gyakorlatokon megszokott „megerősítésekre” kevés lehetőség volt.

A gyakorlat hadtápbiztosításának tervezése és szervezése – felhasználva az eddig szerzett tapasztalatokat – már a költségvetési év tervezésével elkezdődött, így a gyakorlat anyagi biztosításához a szükséges pénzeszközök alapvetően rendelkezésre álltak.

A HDS PK HTPH – az elmúlt években lefolytatott külföldi gyakorlatok tapasztalatai alapján már május 21-én a 8. gl. ho. PK HTPH-nak kiadta előzetes elgondolását a gyakorlat hadtápbiztosítására, július 1-én pedig az előkészítő

részleg anyagainak kiszállítására, amelyek a felkészülés alapvető szempontjait meghatározták.

A HDS parancsnok (a gyak. vez. magyar helyettese) vezetésével június 21-24 között szemrevételezés került végrehajtásra a gyakorlat színhelyén, majd július 26-29 között egy újabb kiutazás alkalmával a HDS PK HTPH és a Bolgár Néphadsereg (BNH) hadtápfőnöke aláírták a BNH által az MN-nek átadandó anyagi eszközökről és nyújtandó szolgáltatásokról szóló egyezményt, és átadásra kerültek az előre elkészített anyagigénylések. Ezzel egy időben a szemrevételezési bizottság tagjaként a gyakorlatot végrehajtó gl. ho. PK HTPH megismerkedett a gyakorlat színhelyével, a beszerzési és vételezési forrásokkal, mindezek alapján képes volt pontosítani elgondolását a hadtápbiztosítás végrehajtására.

A szervezés során kiemelt figyelmet fordítottunk az előkészítő részleg és a vasúton elvonuló csapatok önálló hadtápbiztosítási feltételeinek, a táborban elhelyezett állomány és a díszszemlén részt vevők ellátásához szükséges körülmények kialakítására.

A hadtápellátás alap gondolatát az képezte, hogy a htp. anyagi szükségletek pótlását központosítottan a gl. e. htp. szolgálatán keresztül kellett megvalósítani (melynek anyagi forrását a hazai területről kiszállított, légi úton utánszállított és a BNH-től átvett anyagi eszközök képezték).

Elszállításra került összesen: 44 ja nem romlandó élm. anyag, 30 ja kenyérliszt, 4 tonna úza., 350 klt. sátor, 1400 rend ruházat, 4800 rend fehérnemű, 3 db 30 napos készlet eü. anyag. A Bolgár Néphadseregtől átvételre került 26,0 tonna élelmiszer és 43 tonna úza.

Külön említést érdemel a szállítások tervezése, szervezése, mivel az vasúti, légi és dunai viziszállítással történt, kombinált módszerrel. (1. számú melléklet).

A gyakorlaton részt vevő magyar csapatok harcértéke 1982. 07. 01-én vált véglegessé és ezzel egy időben kezdetét vette a szállítások tervezése.

A tervezőmunka a gyakorlat helyszínén végzett szemrevételezés alapján, az MN KSZF-ség, a seregtest törzs (hdm. o., KSZSZF), a gl. ho. TÖF vezette tervezőcsoportban került végrehajtásra. Ennek alapján a lehetőségek és a követelmények egysége biztosítva volt, amelynek hasznosságát a későbbi helyszíni pontosítások is igazolták.

A bonyolult kombinált szállítás megtervezése során elkészített grafikus terv alapján került pontosításra az egyes részfeladatok végrehajtásának rendje. A grafikus terv a térbeli és időrendi megjelenítés mellett, konkrétan tartalmazta a szállítások etapjait, így egy okmányon lehetett elszámolni a végrehajtandó feladatokról.

A gl. ho. törzse által elvégzett részletes számvetések alapján kerültek a szállítmányokba tervezett vasúti fedett kocsik, illetve a folyami uszályon továbbításra került konténerek leigénylésre. Behatárolta a kiszállításra tervezhető anyagok mennyiségét, hogy az átrakó körlettől csak két és egyenként 50 egységés vagonhosszban számvetett katonavonattal kerülhettek továbbításra.

A tervezőmunka alapját egyrészt az képezte, hogy a konténerekben kiszállításra kerülő anyagok (a BNH-től kapott eszközökkel) biztosítsák a kiérkező előkészítő részleg zavartalan munkáját, a tábor teljes felépítését, és mindemellát a 86 fős előkészítő részleg ellátását, másrészt, hogy a vasúton kiszállításra kerülő anyagokat, illetve a nehezen átrakható technikai eszközöket már olyan gördülőanyagba kell málházni, amelyik az indulóállomástól a végállomásig átrakás nélkül – áttengelyezéssel – biztosítja a MNK, SZU, és a BNK területén a szállítást.

A HOPK HTPH vezetésével a megszervezés időszakában az 1982. február 2-3-án végrehajtott bemutató foglalkozás anyagára támaszkodva, tartalmas és előkészített módszertani foglalkozást tartottak, amely során valamennyi gép- és harcjárművezető gyakorolta a magyar és a szovjet vasúti gördülőanyagra állást és az új típusú UMK 2K/2G és a 4K/4G típ. önrögző ékekkel való rögzítéseket. Hasznosnak ítélték meg, hogy mindkét fajta gördülőanyagban gyakoroltatták az állományt, mivel méreteiben ezek eltérőek egymástól (a szovjet vasúti kocsik hosszabb, de keskenyebb) így sajátos biztonsági rendszabályokat kellett érvényesíteni.

A behatárolt vonatszám, valamint az igen nagy ütemű szállítás (közel napi 1000 km) miatt nem volt lehetőség külön étkezővagon berendezésre és működtetésre, így biztosítani kellett a ht. állomány kultúrált étkeztetését a pihenőkocsikban vasúti étkezőasztalok alkalmazásával.

Kiemelt kérdésként kezeltük a személyi állomány kényelmes utazási feltételeinek biztosítását. A BA típ. fülkés vasúti kocsikban a ht. állomány I. osztályú fülkénként 2-2 fővel, a sorállomány II. osztályú fekpadokkal ellátott, fülkénként 5-5 fővel, szovjet területen fülkés, illetve termes II. o. hálókocsikban utaztak.

A szállítások megszervezésében hasznos segítséget adott az MN KSZSZF által a gyakorlatvezetőség állományába biztosított közlekedési szakember, aki egyben a berakóállomás illetékes KSZI vezetője volt, így a menet közben felmerült gondokat azonnal képes volt operatív rendezni. (A szállítások időadatait az 1. sz. melléklet tartalmazza).

A gyakorlat hadtápbiztosításának alapját képező „Hadtápbiztosítási terv”-et a HOPK HTPH augusztus 18-án mutatta be a HDS PK HTPH-nek. A terv minden részletre kiterjedő volt, alapul szolgált a tényleges htp. biztosítás jó színvonalú végrehajtásához. A terv alapján a saját hatáskörben nem biztosítható anyagok és htp. technikai eszközök, illetve a szükséges szakállomány vezénylésére (kirendelésére) a HDS PK HTPH intézkedett.

Az 1982. augusztus 24-25, illetve szeptember 03-án végrehajtott előjárói ellenőrzések megállapították, hogy a ho. htp. szolgálat a felkészülést szervezeten, a bekövetkezett változásokra operatív módon reagálva hajtotta végre, jó szinten megteremtette az anyagi biztosítás feltételeit.

II.

A tábor előkészítése, a csapatok kiszállítása a gyakorlat színhelyére

A gyakorlatra elvonuló állomány, technika és anyagi eszközök nyolc ütemben kerültek kiszállításra.

1. A tábor előkészítő anyag konténeres szállítása

Az egység által 20 t konténerként összeállított számvetés alapján az MN KSZSZF-ség által biztosított konténerek a béke helyőrségben történő lerakás után kísérel nélkül kerültek kiszállításra a gyakorlat kirakó állomására. Szállításuk Csepel Szabadkikötő és RUSZE között dunai uszályokon történt.

2. Az előkészítő részleg (86 fő) kiszállítása

A GL HOPK H vezetésével az előkészítő részleg 2 db AN-26 és 1 db

AN-24 típusú repülőgéppel került kiszállításra. A korlátozott teherszállítási lehetőségekhez megfelelően igazították a kiszállításra kerülő anyagokat, csomagolásában biztosították a gyors mállházs feltételeit. Az ellátás folyamatosságának biztosítása érdekében tartósított hentesárukból és készétel konzervekből két napi hidegéllelmet szállítottak magukkal.

Az előkészítő részleg a munkáját szervezetteren, de az előzetes szemrevételezéstől eltérő helyen végezte, melynek oka az volt, hogy a BNH képviselője a tábor (a korábban szemrevételezett nyílt gabonatarló helyett) csak erdőben engedélyezte felépíteni. Ez a tervezettnél nagyobb munkát, erőfeszítést követelt, azonban a részleg parancsnoka vezetőségével, az erők célszerű felhasználásával a megadott határidőre a tábor így is felépült. (2. számú melléklet).

A részleg htp. állománya – a ho. ÉSZF vezetőségével – a kiérkezés után állományuk ellátása mellett megszervezte a helyszíni beszerzések végrehajtását, a táborba kiküldönített BNH képviselőkkel felvette a kapcsolatot és előkészítette a különböző időpontokban és szállítóeszközökkel érkező állománycsoportok fogadását, azonnali ellátását. Telepítették és a BNH-tól igényelt vagonokból, valamint a hazai területről kiszállított konténerekből berendezték Vilcsidol vasúti állomáson a VASÚTI ELLÁTÓ ÁLLOMÁS-t, amely a gyakorlat végéig üzemelt. Felfektették és megnyitották a gyakorlati okmányokat és nyilvántartásokat. A beérkező htp. állományból fokozatosan megalakították a tábor htp. szervezetét.

Az uszályok kiérkezése előtt kiküldött közlekedési operatív csoport megteremtette az előkészítő rlg. fogadásának feltételeit.

3. *A gyakorlatra áttengelyezhető vasúti kocsikon (21 db fedett, 10 db póre) kiszállításra tervezett anyagok és technika előrehozott időpontban történő berakása*

A határátlépés meggyorsítása érdekében berakásuk egy nappal előbb történt a béke helyőrségben. A nehezen átrakható technikai eszközöket már a tengeri szállításra előkészítve, rögzítve továbbították az áttengelyező állomásra.

Tapasztalatként jelentkezett, hogy a berakás során szükséges a vasúti kocsi padozatának részbeni cseréjét, illetve megerősítését végrehajtani, mivel azok állapota nem volt kielégítő. A későbbiekre levont következtetésünk, hogy célszerű a hazai szállítások alkalmával is tartalék, méretre vágott padozatokat a berakóállomásokon tartalékolni, a csere különösebb szakértelmei nem igényel.

4. *A vasúti berakás*

A berakási tervnek megfelelően két berakóállomáson történt a végrehajtás. A lánctalpas technika berakását időben előrehozták, ezáltal jelentősen csökkent a rossz látási viszonyokból bekövetkező balesetek lehetősége. Ugyanakkor kedvezőtlen hatásként jelentkezett, hogy a kerekes technika berakásánál nem fordítottak megfelelő figyelmet az UMK típusú rögzítőeszköz begyakorlott fogásainak alkalmazására.

A szállítmány szolgálati személyei megfelelő módszerekkel irányították a berakást, amely a tartalmas felkészítés eredménye volt.

5. *Határállomáson átrakás, határátlépés, vasúti szállítás végrehajtása Odessza ÁÁ-ig*

A záhonyi átrakóközvet Mándok állomásán került sor a beérkező szerelvények átrakására. Tapasztalataink szerint a kombinált szállítások egyik legnagyobb figyelmet érdemlő részének tekinthető ez a feladat.

A szervezett átrakást nagyban segítette, hogy: az állomány még a békehelyőrségben szemrevételezte az átrakás helyét, körülményeit – gyakorlatiasan felkészültek; az MN KSZSZF kihelyezett operatív csoporttal irányította a szakmai feladatok végrehajtását; az NMHF elvtárs a közeli helyőrség hadtáp erőiből eszközeiből ellátó (étkeztető, fürdető, kereskedelmi cikket biztosító, eu. ellátást nyújtó) állomás működését rendelte el.

Az átrakással egy időben került sor az előre berakott vasúti kocsik összehúzására, továbbá a tengeri szállításra elrendelt rögzítések végrehajtására.

Mindezekon túl az eddig végrehajtott külföldi szállítások tapasztalatait helyesen hasznosították, a szállítás során védőponyvát és szélvédőüveg védőt használtak, így biztosították az eszközöket a szállítás alatti rongálódás ellen.

6. Bekompolás és tengeri szállítás

A katonavonatok beérkezése előtt 48 órával az MN KSZSZF HDS és ho. állományából kijelölt, összevont operatív csoportot érkezettük (Odessza) Iljicsovszk-ba, ahol pontosították a beérkező katonavonatok fogadásának és bekompolásának rendjét az illetékes szovjet operatív csoporttal.

Az eddigi gyakorlatban ismeretlen módon vált szükségessé a vasúti kocsik súlyszerinti csoportosítása is, melyet a II. szállítmány példás gyorsasággal, az I. szállítmány nehézségekkel hajtott végre. (A komp egyenletes terhelése érdekében a súlyelosztás biztosításáról van szó, mely műveletet már honi területen kellett volna elvégezni).

Mivel a komphajón főzészről nem lehetett szó az ellátás folyamatossága érdekében Iljicsovszkban kiosztásra került 2 napi hidegétel és 1,0 ja tartalék étel, továbbá a korlátozott vízvételi lehetőségek (1 ivócsap) figyelembevételével jelentős ivóvíz készlet került a komp fedélzetén, az előre rögzített személyszállító kocsiba berakásra.

7. A kikompolás és áttengelyezés végrehajtása és a vasúti szállítás

A VÁRNA (Feri boot) kirakókikötőben egy időben volt szükséges megoldani:

- a két vasúti szerelvény kikompolását;
- az áttengelyezhető vasútikocsik áttengelyezését;
- a kerekes technika kirakását és „lábon” történő menetének megszervezését;
- a kirakott két katonavonatból 3 kis összsúlyú szerelvény összeállítását.

A sokirányú feladatkomplexum zökkenőmentes végrehajtásában alapvető szerepe volt a kirakó kikötő parancsnokság és az előre kiküldött magyar közlekedési operatív csoport, valamint a BNH gyakorlatvezetőség hadtápképviselői jól összehangolt irányító munkájának, nem utolsósorban a HOPK h. által vezetett és a már kintlevő előkészítő csoport állományából kialakított fogadócsoport tevékenységének.

8. Légi szállítás végrehajtása

A gyakorlat szállítási tervének megfelelően 150 fő került kiszállításra bérelt utasszállító repülőgéppel (TU-154-es).

A légi szállítás befejezéseként a kombinált szállítás utolsó mozzanatában került a GYAK VEZ magyar helyettese és szűk operatív csoportja kiszállításra, mintegy rátelepítve a kikergetett csapatok táborára, átvéve azok vezetését, a gyakorlat BNK területén történő előkészítését.

III.

A táborozás, bemutató és a parancsnoki törzsvezetési gyakorlat végrehajtása

Az összetetten jelentkező feladatok végrehajtásának irányítását mint már az előzőekben többször említettük az MN és a BNH kijelölt minisztériumi szervei, a GYAK VEZ-ség, valamint a részt vevő csapatok és törzseik szoros összhangban, jó együttműködésben végezték. (Részleteiben 3. számú melléklet).

A szállítási feladatok részben a BNH-től átvett, részben pedig a vasúton kiszállított saját szállítóeszközökkel kerültek végrehajtásra. A bolgár szállítójárművek a gl. egység ellátó századba bevonva, a gl. e. PK HTPH által aláírt menetlevéllel közlekedtek, ezzel úgy felhasználásuk, mint űza. és km elszámolásuk szervezeten történt. Emellett a szállítások végrehajtása során ismét tapasztalható volt a gyakorlatra jellemző nagyvonalúság, a habozás nélküli gépjármű igénybevétel, a kapcsolt szállításokról való elfelejtkezés.

A hetente háromszor kiérkező futár repülőjázat (AN-26) segítségével a tiszta fehérenmű biztosítás teljes egészében hazai területéről valósult meg, de rendszeresen kiszállításra kerültek olyan romlandó élelmiszerek is, melyeket a helyszínen nem lehetett beszerezni (sajátosan magyaros hentesáru, zöldségfélék).

Az egészségügyi biztosítás saját erővel és eszközökkel, a BNH által biztosított kórházi ellátás esetenkénti igénybevételével valósult meg az elvonuló teljes személyi állomány részére. A gyakorlaton csak az – előre leszűrt – egészségesnek minősített állomány vett részt.

Az egészségügyi ellátás alaprendelése az volt, hogy olyan eü. szervezetet kell létrehozni, amely a gyakorlat színhelyére történő több ütemű kiszállítás ütemeknek megfelelő önálló eü. biztosítását elvégezve egy megbízható, központosított táboregészségügyi szolgálatot tudjon képezni. Ennek az elgondolásnak a helyességét a gyakorlat igazolta. Az 1 fő ht. és 1 fő tartalékos általános orvos és 1 fő tartalékos fogorvos, valamint a BNH által segítőként kijelölt bolgár orvos főhadnagy a telepített tábor SH-en az eü. ellátást teljes mértékben elvégezte, beleértve a napi begyakorlások helyszíni egészségügyi biztosítását is. (A BNH-től átadásra került személyi állomány eü. ellátása magyar eszközökkel és anyagokkal, a bolgár orvoson keresztül valósult meg).

Célszerűnek bizonyult a kötöző és fogászati gépkocsiból, valamint a sátrakból telepített komplexum, amely az objektumnak színté állandó elhelyezési külsőt adott, emellett a gyakorlatban praktikus is volt, s az ellátáshoz így valamennyi elem (váró, rendelő, kötöző, fogászat, raktár) egy helyen a rendelkezésre állt.

A gyakorlaton az egészségügyi panaszok zömében meghűléses, illetve sérülés jellegűek voltak, emellett számosan jelentkeztek foghúzás és gyökérkezelés igényvel is.

Az űza. ellátás érdekében a harc- és gépjárművek teljesen feltöltött és leplombált űza. tartállyal indultak a gyakorlatra, ezen kívül hazai területéről csupán 1 űza. töltőgk. (4 t) E-92 benzín és a magyar technikai eszközök után szükséges kenő- és karbantartóanyag került elszállításra. A szükséges többi űza., valamint a BNH-től átadott technikai eszközök kiszolgálásához szükséges kenő- és karbantartóanyag a helyszínen került átvételre a BNH szerveitől a már jelzett Vasúti Ellátó Állomás-on biztosított tartályvagonokból.

A gyakorlatra történő felkészülés időszakában az űza. szolgálatok végrehajtották az elvonuló technikai eszközök tartályaiban, kannákban, hordókban tárolt üzemanyagok minőségének és az űza. technikai eszközök tisztaságának ellenőrzését. E tények, valamint a napi feltöltési szabályok betartásának eredményeként a gyakorlaton űza. rendszer miatti meghibásodás nem fordult elő.

A tábor területén a telephely bejárata közelében űza. töltőállomás került kialakításra központiasan 4 db töltő gk. alkalmazásával. Az állomás elhelyezése biztosította, hogy a telephelyre beálló valamennyi technikai eszköz előzetesen feltöltésre kerüljön.

Az egyedi gépjárművek – elsősorban a GYAK VEZ és a vezető beosztású személyek gépkocsijai – esetenként történő feltöltését a BNH előzetesen biztosította, de erre nem került sor.

Az űza. ellátást, az átvételt és visszaadást, valamint az elszámolás végrehajtását nagyban segítette a BNH által biztosított űza. összekötő tiszt, aki az elvárható legmagasabb odaadással képviselte az MN érdekeit, saját szolgálatán kívül komoly segítséget nyújtott a hadtápszolgálat valamennyi egyéb területén is.

Az *élelmezési ellátás* alapjául a gyakorlat teljes időtartamára – augusztus 01-től október 10-ig – előre elkészített és jóváhagyott irányétlapok szolgáltak. Az étlaptervezés során figyelembe kellett venni egy sor olyan sajátosságot, mint: a vasúti szállítás szerelvényeinek megbízható élelmezési ellátása; a kompátkelés esetleges elhúzódása esetén a várakozás alatti ellátás megszervezése; a BNH által biztosítható romlandó élelmiszerek; a hazaszállítás előtti készletképzés megvalósítása stb. Figyelembe kellett venni azt is, hogy a gyakorlat nyári, koraőszi meleg időjárási körülmények között kerül végrehajtásra.

Míndezek alapján olyan változatos, és a várható igénybevételnek megfelelő étrend került összeállításra, amely úgy friss, mint gasztrófól és konzerv ételféleségeket is tartalmazott, a hagyományos kenyér mellett a fóliázott, tartósított kenyér kiszolgálására is sor került.

A rendszeresített „*emelőlábak*” rászbeni hiánya kapcsán az MN ÉSZF-ség támogatása mellett elkészítésre kerültek az új típusú (ZIL-131 G) hűtőgépkocsik felépítményeinek daruval való emeléséhez szükséges emelőkeretek, kipróbálásuk a helyszínen megtörtént. Az emelőkeretek gyors és megbízható málházást biztosítanak, amennyiben 10 tonna, vagy ennél nagyobb teherbírású daru a rendelkezés-re áll. Tapasztalataink szerint használatuk célszerűbb, mint a rendszeresített emelőlábak alkalmazása.

A romlandó élelmiszerek beszerzése a tábortól 40 km-re levő TOLBUCHIN város polgári vállalataitól történt a tábor szállítóeszközeivel, a BNH által kiállított utalványok alapján. Így az elszámolást nem a vállalatok, hanem a BNH felé kellett végrehajtani az ide vonatkozó utasítások szerint.

Az ivóvíz szállításához és tárolásához a saját 4 db vízszállító gk-n kívül a BNH 2 db vízszállító gépkocsit és 2 db 1200 literes utfó.-t biztosított. Ez a viszonylag nagy mennyiségű eszköz látszatra először soknak tűnt, azonban szükségesnek bizonyult. A rendkívüli és huzamos meleg időjárás mellett a napi gyakorlatok a tisztálkodáshoz igen nagy mennyiségű víz biztosítását (30 liter/fő) tették szükségessé. A víz vételezésére a tábortól elég messze, a mintegy 12 km-re levő VILCSIDOL köztéri tűzcsapja volt kijelölve, ahonnan összesen 3 tábor vízvételezését biztosították, ez azt jelentette, hogy időnként torlódással kellett számolni. A víz minőségét – azon kívül, hogy zárt vízvezetékhalózatból nyerték – a tábor eü. szolgálata rendszeresen vizsgálta.

A tábor magyar és bolgár személyi állománya meleg étellel történő ellátására központi élm. elló. pont került telepítésre egy közös főzőponttal, önkiszolgáló rendszerű legénységi és tiszti étkezdével. A teljes személyi állomány részére egységes étlap alapján került a kétmenüs étkezés elkészítésre, az I. és VI. norma különbözetének ht. állomány részére történő pótlékolásával.

A kenyérellátást a főerők kiérkezését követő harmadik naptól a telepített 2 kemencés TS részleg biztosította. A végig jóminőségű kenyér mellett pogácsát, lángost és egyéb pékárut is készítettek, az étkező állomány megelégedésére. Az élesztő kivételével, a nyersanyagok hazai területről kerültek elszállításra.

Az egység élelmezési raktár a Vasúti Ellátó Állomáson került kialakításra vagonokban és konténerekben. A tábor területén a hűtőgépkocsik és egy db 20 tonnás konténer felhasználásával egy napi ételkészítéshez szükséges nyersanyagok kerültek csak tárolásra. Az anyag meglétét az ÉSZF 3-4 naponként 15-20 cikk szűrőpróbaszerű leltározásával, rendszeresen ellenőrizte.

A kereskedelmi cikkekkel való ellátás érdekében az engedélyezett kiszállítható magyar forint összegnek megfelelő árukészlettel rendelkező katonai kereskedelmi bolt települt a táborba. (Előzőleg a vasúti szerelvények ellátását is ez végezte). A tábor területén a BNH legénységi és tiszti boltot (lavka) is telepített, amelyek lehetőséget nyújtottak a személyi állomány részére bolgár valutában kiadott napidíjak elvásárlására.

A magyar katonai kereskedelmi bolt árukészletének folyamatos feltöltése a futárrepülőjáratok útján történt mindvégig.

A ruházati ellátás és szolgáltatás a gondos előkészítő tevékenység eredményeképpen az eddigi hasonló gyakorlatokhoz képest megbízható volt. A tervszerű ruházati gazdálkodás és az RSZF-ség hatékony segítségével a gyakorlaton csak új és újszerű sátrak kerültek felhasználásra. A gyakorlaton részt vevő teljes személyi állomány részére legyártásra és kiadásra került az új típusú egységes kabát és az új típusú hálósák. A ht. állomány ruházati cikkei új és kifogástalan minőségűek voltak, a sorállomány ruházata és felszerelése minden cikkre kiterjedően csak I. écs. (új) volt, ezzel méltóan képviseltük a gyakorlaton a Magyar Néphadsereget.

A gyakorlat során várható igénybevétel ismeretében a ruházati ellátás megbízhatósága érdekében kiszállításra került katonánként 4 rend gyakorló (ebből 2 rend új raktári készletben) és 1 rend kimenő ruha, valamint cserekészletként 6 rend fehérenemű, 50% felsőruha és lábbeli, 20% felszerelési cikk és 40 rend szakács, illetve pék ruházat. A mosatás és textiltisztítás a békehelyőrségben került végrehajtásra.

A személyi állomány fürdetését egy tiszti és két legénységi (ebből egyiket a BNH biztosította) fürdővel szervezték, a fürdetéssel együtt a fehéreneműcserét is biztosították. A fürdetés ennek ellenére nem mindig volt kellően szervezett, az előírt heti két kötelező fürdetést a legénységenként nem mindig hajtották végre, az egyéni és kiscsoportos részvétel volt inkább a jellemző. Így bár a fehéreneműcsere összességében a heti 2-2,5-es nagyságot elérte, mégis előfordulhatott, hogy egyesek akár naponta, míg mások csak hetente váltottak fehéreneműt.

A személyi állomány – különösen a hűvös hajnalokon – az új típusú hálósák ellen több kifogást emelt, elsősorban azt, hogy szűk és a két ujjá miatt a belső mozgás (forgás) korlátozott, továbbá, hogy a huzat alsó része a tépőzárról leválik és hideg.

A ruházati kiszállítások, mosások, vasalás és a rendszeres hajvágás biztosítása érdekében szolgáltató blokk került berendezésre, ahol ezeken túl a fehérnemű egyedi mosását és szárítását is biztosították mosógépek és centrifugák beállításával. A tisztí fűrdő közelében külön sátorban a ht. állomány egyedi fehérneműinek mosásához is hasonló feltételek kerültek biztosításra.

A tábor területén – a vezetőorvossal és a BNH képviselőjével egyeztetett helyen – a sorállomány részére körülkerített latrinákat, a ht. állomány részére egyszemélyes tábori WC-eket telepítettek.

IV.

A díszszemlére történő átdiszlokálás, a díszszemle tábor ellátása

A gyakorlat befejezése után BURGAS repülőterén rendezett díszszemlén és nagygyűlésen a gyakorlaton és bemutatón részt vett állomány egyrésze vonult fel, így azok átdiszlokálását a gyakorlatot követően azonnal végre kellett hajtani. Az áttelepülés végrehajtására a gyakorlatvezető magyar helyettese külön intézkedést adott ki, melyben a hadtáp rendszabályok is meghatározásra kerültek.

A díszszemle tábor felállítását és berendezését a BNH biztosította, az MN részéről csupán 2 mozgókonyhas főzőpont telepítése volt feladat. A tábor állományának ellátása saját erővel és eszközökkel történt (beleértve a BNH-tól a gyakorlat kezdetén átadottakat is). Az ellátás rendszere és színvonala az ISZKR táborban biztosítottakkal megegyező volt.

A díszszemle tábor ellátó állományának összeállítását úgy végeztük, hogy az a díszszemle tábor ellátása mellett a visszaszállítás egyik vasúti szerelvényének ellátó részlegét is képezze majd.

A tábor ellátásához és a vasúti szerelvények várnai bekompolásáig történő biztosításához szükséges anyagi készletek átszállításra kerültek, a helyszínen vételezés már nem történt, ez jelentősen megkönnyítette az elszámolást. Kenyeret egy alkalommal több napra szállítottuk után.

A tényleges ellátás során bebizonyosodott, hogy hasonló gyakorlatokon a ruházati szolgálatnak rendelkeznie kell a nagytömegű felsőruházat szárításához szükséges feltételekkel, mert ugyanis a díszszemle alatt keletkezett felhőszakadás után a ruházat szárítását csak az ISZKR táborból átszállított eszközökkel (tábori kályhák, szárító sátrak) mintegy 7 óra múltán kezdhették el.

Ugyancsak szükséges egy rend csak a díszszemle napjára igénybevehető felsőruha is, mivel az elázott ruhát ilyen tömegben újra kicserélni általában – mint itt is – nincs idő.

V.

A csapatok hazaszállítása, a tábor felszámolása, az eredeti helyzet visszaállítása

A csapatok hazaszállítására, a tábor bontásra és az eredeti helyzet visszaállítására a GYAK VEZ magyar helyettese külön intézkedett. Ez az intézkedés részletesen meghatározta az elvégzendő feladatokat és azok határidőit, kitért az anyag és technika visszaadására és az elszámolások elkészítésére is, kijelölte az elszámolás végrehajtására jogosult bizottságot. Meghatározta a békehelyőrségbe történő visszaérkezés utáni teendőket is.

A gl. ho. törzse jól használta fel a kiszállítás során szerzett tapasztalatokat. Így többek között módosította az 1. számú szállítmány szolgálati személyeit, a konkrét előkészítés időszakában behatóbban készítette fel azokat stb.

Bonyolította a hazaszállítás megszervezését, hogy a díszszemlén részt vevő állományt külön kellett ellátni, ugyanakkor mindkét katonavonatot kialakítását végre kellett hajtani újra a bekompolás előtt.

Az időjárásban bekövetkezett változás miatt 1 napot késett a bekompolás megkezdése, amely idő alatt az állomány ellátása nem szenvedett csorbát, mivel mint minden feladatnál, ennél is „rátartással” 2 napi plusz élelem volt biztosítva.

A hazautazás során a szovjet vasutak is jobb feltételeket biztosítottak, így a személyi állomány kultúráltan került utaztatásra, ehhez nagymértékben járult hozzá az odesszai fogadást előkészítő operatív csoport tevékenysége is.

A határállomás körzetében történő átrakáskor ismételten ellátópont került telepítésre. A sötét időben történő átrakáskor a késő este beérkező szállítmány tevékenysége világítási gondok miatt elhúzódott. A szükség követelte helyzetben a technikai eszközök vagonra történő rávezetésénél hasznosnak bizonyult a szűk-évilágító-eszközök és jelsípok használata.

Az átrakás befejezése után az I. szállítmány parancsnoka és a katonai közlekedési szervek képviselői nem pontosították kellő mélységben a szállítás további menetét, így ennek következtében a tervektől eltérő módon, az áttengelyezhető vasúti kocsik adott szerelvényekhez történő csatlakoztatása késett, így a szállítmány is időeltolódással mozgott a továbbiakban.

Az egészségügyi ellátást a gyakorlatra történt kérés szerinti csoportosításban, a rendelkezésre álló saját erővel és eszközökkel valósították meg. A békehelyőrségbe történt visszaérkezés után a végrehajtott szűrővizsgálat során az állomány egészségi állapota megfelelő volt.

A gép- és harcjárművek feltöltött és leplombált tartállyal kerültek berakásra, a tartályvagonban és töltő gépjárműveken marad úza., valamint átvett, de fel nem használt kenő- és karbantartóanyag visszaadásra került, ezzel együtt a BNH képviselőjével elkészítették az elszámolási jegyzőkönyveket.

Az élelmezési ellátást – a kiszállítás fordított analógiájaként – ismét szerelvényenként és légi szállítmányonként, valamint a tábor bontó (előkészítő rlg.) állományára önállóan kellett megszervezni a kiszállításra létrehozott élm. ell. részlegeknek és ellátási módoknak megfelelően. Ez alapján a csapatok a hazaérkezésig történő számvetéssel 8,0 ja főzhető és 2,0 ja tartalék hideg élelmet szállítottak magukkal, illetve hagytak hátra a tábor bontó részlegnek. A TS, 4,0 ja kenyeret előre lesütött (ebből 2,0 ja-t fóliázott) és a BNH-tól átvett 4,0 ja tartósított kenyeret. Az összesen 6 ja kenyérral a határon történő átrakás időpontjáig a szerelvények autonóm ellátása biztosított volt.

A személyi állomány fürdetését és fehérneműcseréjét a vasúti berakás előtt még a táborban sikerült biztosítani. Ezt követően a szerelvényeken a fehérneműcserére önállóan, fürdetésre pedig az átrakóállomáson került sor.

Az elszámolások végrehajtására kijelölt bizottság a BNH illetékes képviselőivel szoros együttműködésben készítette el az elszámolásokat, aláírták az előírt jegyzőkönyveket. A bizottság hazautaztatásának idejéig minden kérdést rendeztek, megoldatlan probléma és függőben levő, vitás kérdések nem maradtak.

A csapatok hazaérkezése után az elrendelteknek megfelelően 10 nap alatt elvégezték a gyakorlaton részt vett technikai eszközök és htp. szakanyagok karbantartását, a kölcsönanyagok visszaszállítását, a gyakorlati elszámolások végre-

hajtását. A GL HO PK HTPH az eredeti helyzet visszaállításának megtörténtét a megszabott határidőre jelentette.

A nagytömegű sátor karbantartásához – mivel azok zöme esős időjárási viszonyok között került lebontásra – tömegesen szükségessé vált a szárítás feltételeinek biztosítása a karbantartás során.

A gyakorlat hadtápbiztosításának összegezett tapasztalatai

1. A PAJZS-82-höz hasonló gyakorlatok végrehajtásának évében, a költségvetés tervezési időszakában, a várható többletköltségek biztosításával a beszerzések időbeni végrehajtásával biztosítani kell a gyakorlat megemelt szükségletei tartálékolását.

2. A gyakorlaton részt vevő állomány felkészítésére az adott tárgyév feladatait a lehető legnagyobb mértékben a gyakorlaton történő felkészülés szolgáltatába szükséges állítani.

3. A határon kijelölt átrakóállomáson a legközelebbi helyőrségből kirendelt erőkkel, eszközökkel célszerű ellátópontot telepíteni.

4. Az MN KSZF-ség a HDS és ho. szaktisztjeiből összeállított közlekedési operatív csoportok munkája jól segíti a kombinált szállítások tervszerű végrehajtását.

5. A honi területről elszállítandó, illetve a szövetséges ország területén igénybeveendő anyagi eszközök, technikai stb. mértékére vonatkozó döntések előkészítéséhez mindenkor el kell végezni a gazdaságossági számvetéseket.

6. A futárrepülőjáratok szállítókapacitását célszerű kihasználni a hadtápellátást szolgáló után és hátraszállításra is.

7. A hadtápvezetés megszervezésénél – a sajátos eltérések mellett is – biztosítani kell az eredeti alá- fölérendeltségi viszonyok megtartását és érvényesítését.

(Mellékletek a folyóirat végén találhatóak).